

ציפורן חודרנית

ייצור לוחות ההדפסה המשמשים
להכנת הבולים הוא תהליך
מורכב המועד לתקלות

לצורך הכנת לוח ההדפסה יש לייצר גלופה של בול
בודד ולשכפל אותה בדיוק רב כמספר העותקים הנדרש
להדפסת גיליון בולים שלם. תהליך השכפול של הבול
הבודד רגיש לתקלות, וגורם ליצירת עותקים השונים
מעט מן המקור.

בולי דואר אוויר הראשונים

ב-25 ביוני 1950 הנפיק דואר ישראל סידרה של בולים שנועדו לתשלום עבור מכתבים שנשלחו בדואר אוויר. הבולים, אשר עוצבו על ידי אוטה וליש, הכילו, כראוי לבולים המיועדים לדואר אוויר, איורים של ציפורים שנלקחו ממוצגים ארכיאולוגיים שונים.

בולי דואר אוויר הראשונים

בחוזר שהפיץ השירות הבולאי בתחילת חודש יוני פורסם כי הבולים יתחילו להימכר ביום שישי, ה-23 ביוני 1950, אולם בפועל החלה מכירת הבולים רק ביום ראשון, ב-25 ביוני 1950.

רחוב פינסקר 2. תל-אביב
יום סיון תשי"א. 4.6.50

חוזר מס' 18

מדינת ישראל
משרד התחבורה
הדואר, המלגה, המלגה והדואר
השרות הבולאי

הסידרה הראשונה של בולי דואר אוויר, מקושטת בעלי-כנף מונה ששה בולים, אשר ערכם וצבעם הוא כדלקמן:

בול בן 5 פרוטה,	צבע תרכי (קלא אילן)	—	זוג יונים
בול בן 30 פרוטה,	צבע אפור	—	גשר נח
בול בן 40 פרוטה,	צבע אחלמה	—	בת יענה (C)
בול בן 50 פרוטה,	צבע חמרה	—	יונת חן
בול בן 100 פרוטה,	צבע כרמיל	—	גשר פרוש כנפים
בול בן 250 פרוטה,	צבע תכלת ליל	—	יונה ועלה זית בפיח

גליון הדואר מכיל 50 בול ועשרה שובלי באור.
תמונות בעלי-הכנף שאולות מצוורים עתיקים.
הבולים הוכנו לדפוס על ידי הצייר א. וליש, תל-אביב.

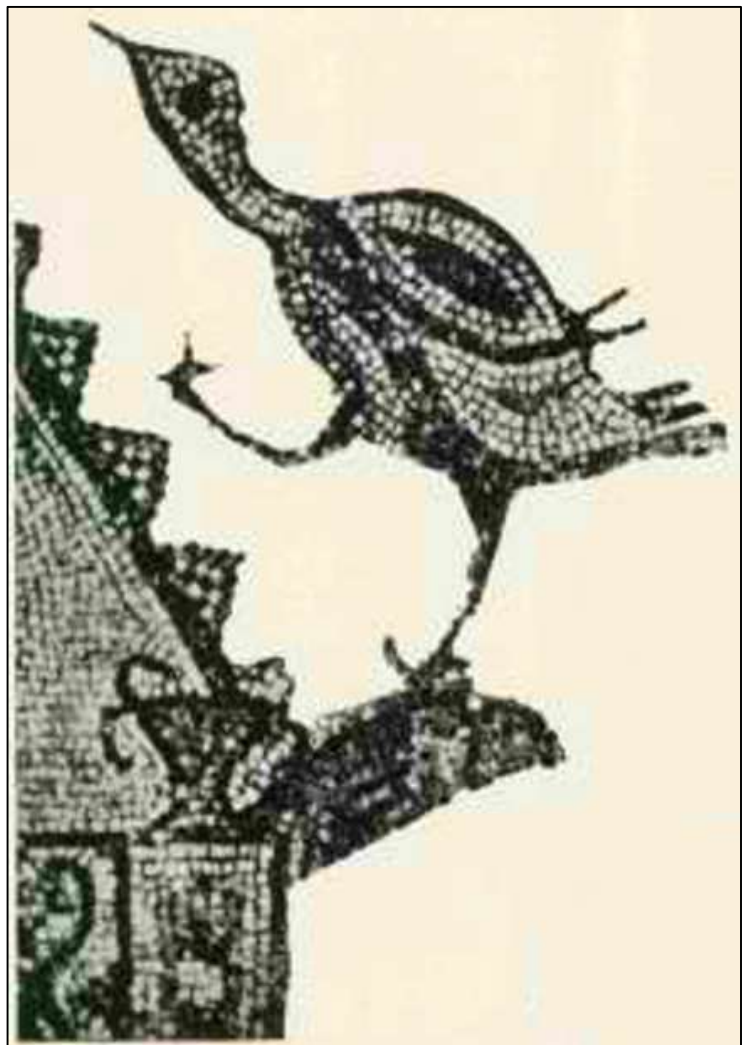
המכירה הרגילה של בולי דואר-אוויר בכל משרדי הדואר ובמשרדי השרות הבולאי, תתחיל ביום ששי, ח' תמוז תשי"א (23.6.1950).

(על החתום) **מ. כהן**
מזכיר השרות הבולאי

בול "יען" מסדרת דואר אוויר

בבול שערכו הנקוב היה 40 פרוטות שולב פסיפס המתאר עוף לא מזוהה, שאולי התכוון לייצג בת יענה. הפסיפס הועתק מעיטור שנמצא בבית הכנסת העתיק של בית אלפא, שם משולב העוף המסוגנן ברצפה המפוארת של בית הכנסת.

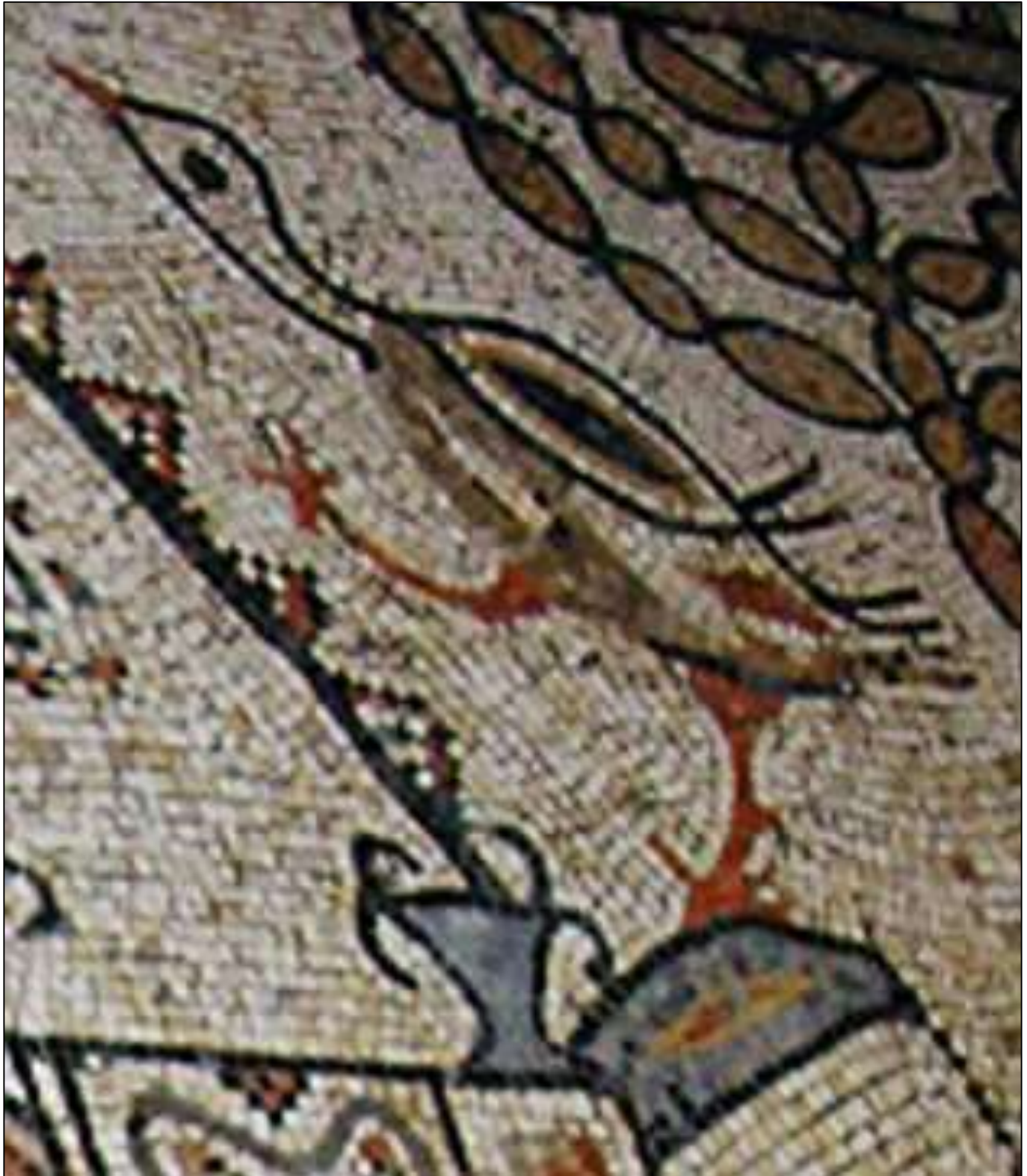
בול "יען" מסדרת דואר אוויר

דמות היען משולבת בחלקו המזרחי של הפסיפס, לצד ארון הקודש של בית הכנסת.

בול "יען" מסדרת דואר אוויר

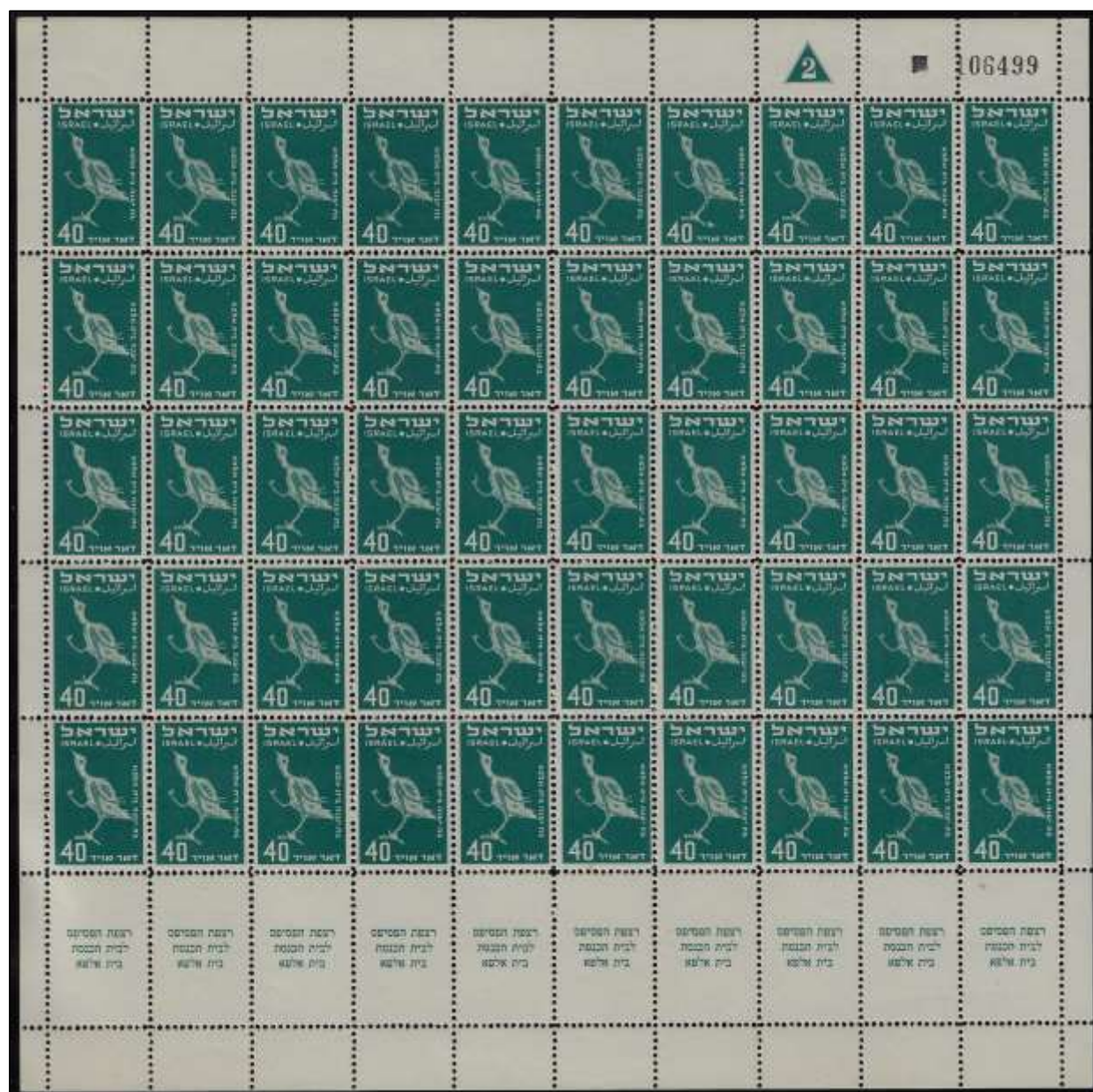
מבט מקרוב על דמות היען שלצד ארון הקודש של בית הכנסת.

בול "יען" מסדרת דואר אוויר

הבול הודפס בגיליונות דפוס גדולים שכללו שישה גיליונות דואר בני 50 בולים עם שורה בת 10 שבלים בחלקו התחתון של הגיליון. כל אחד מגיליונות הדואר כלל בחלקו העליון משולש ובו מספר (בין 1 ל-6) המציין את מספר הגיליון.

על מנת להכין גיליון דפוס שלם היה צורך לשכפל את הגלופה המקורית 300 פעמים.

השיבושים בשכפול הגלופה

במהלך העבודה על שכפול הגלופה התרחשו לעיתים תקלות שגרמו לשינויים קלים בעיצוב הבול. המדובר בהוספה או בהשמטה של קווים או נקודות, אשר לא אותרו תוך כדי תהליך השכפול ובקרת האיכות, ונותרו בלוח ההדפסה ששימש בפועל להדפסת הבולים.

הבול שהודפס מן העותק הפגום של הגלופה מכיל שינוי קל בעיצוב שלו, אשר לעיתים זכה לכינוי מיוחד.

בול רגיל

"הציפורן"

תשנית "הציפורן"

בגלופה ששוכפלה על מנת ליצור את הבול בשורה החמישית של הגיליון, במקום החמישי משמאל, אירעה תקלה שגרמה להוספת קו לבן קטן בצמוד לרגל של הציפור. הקו הלבן נראה כאילו הציפור גידלה ציפורן נוספת. בהגדלה ניתן להשוות בין התשנית ובין בול רגיל.

התשניות כמוקד איסוף

בשנים הראשונות שלאחר הקמת מדינת ישראל התמקדו רבים מאספני הבולים באיתור ואיסוף של תשניות בהדפסת בולים. מספר הבולים שהונפקו בישראל היה קטן מאוד, ואספן שביקש להגדיל את האוסף שלו נאלץ להתעמק באיסוף תשניות.

קטע מקטלוג "זימון" שיצא לאור בשנת 1957.

התשניות כמוקד איסוף

עם השנים התרחשו מספר תהליכים אשר הקטינו את מידת ההתעניינות של האספנים בתשניות הדפוס. מדינת ישראל הדפיסה בולים חדשים שאפשרו לאספנים להרכיב אוסף מרשים של בולים רגילים מבלי להידרש לאיתור תקלות הדפוס, וגם השיפור הגדול שחל בתהליכי הייצור של בולי הדואר הקטין מאוד את ההיצע של התקלות הזמינות לאספנים.

תשניות הדפוס הקלות שנבעו מתקלות בתהליכי הדפוס כמעט ואינן מושכות עוד את קהל אספני הבולים. יש עדיין מתעניינים מעטים שישמחו לאסוף דוגמה או שתיים של תקלות דפוס עם שמות מעניינים, אולם כמעט ואין דורש לבולים עם תקלות משניות הכוללות הופעה או העדר של נקודות וקווים בעיצוב הבול.

מרבית האספנים מתעלמים כיום מאוספים המתמקדים באיתור והצגה של שגיאות קטנות ממין זה, ואף נוטים לכנות אותם בלשון מזלזלת כאוספים הכוללים בעיקר "חרא של זבובים".